

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

18. juuli 2013*

ELTL artikli 267 kolmas lõik — Kõrgeima astme kohtu eelotsusetaotluse esitamise kohustuse ulatus —
ELTL artikkel 101 — Kutseühingu eetikakoodeks, milles keelatakse kasutada tariife, mis ei vasta
kutseala väärkusele

Kohtuasjas C-136/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Consiglio di Stato (Itaalia) 14. veebruari 2012. aasta otsusega
esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. märtsil 2012, menetluses

Consiglio nazionale dei geologi

versus

Autorità garante della concorrenza e del mercato

ja

Autorità garante della concorrenza e del mercato

versus

Consiglio nazionale dei geologi,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan (ettekandja)
ja A. Prechal,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Consiglio nazionale dei geologi, esindaja: *avvocatessa* A. Lagonegro,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
- Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues, E. Belliard ja B. Beaupère-Manokha,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

— Ungari valitsus, esindajad: M. Fehér, K. Molnár ja K. Szíjjártó,

— Euroopa Komisjon, esindajad: J-P. Keppenne, L. Malferrari ja G. Conte,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 101 ja artikli 267 kolmanda lõigu tõlgendamist.
- 2 Taotlus esitati Consiglio nazionale dei geologi (riiklik geoloogianõukogu; edaspidi „CNG”) ja Autorità garante della concorrenza e del mercato (edaspidi „Autorità”) ning Autorità ja CNG vahelise kohtuvaidluse raames, mille ese on Autorità tuvastus, et CNG vastu võetud eetikakoodeks, millega määratakse kindlaks geoloogide tasud, sisaldab konkurentsi piiravat kokkulepet.

Õiguslik raamistik

- 3 Kooskõlas 3. veebruari 1963. aasta seaduse nr 112 geoloogi kutse ja kutseala kaitse kohta (legge n. 112 – Disposizioni per la tutela del titolo e della professione di geologo) (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, edaspidi „GURI”, nr 57, 28.2.1963; edaspidi „seadus nr 112/1963”) artikliga 2 peab Itaalias geoloogina tegutseda sooviv isik olema kantud riikliku geoloogide liidu registrisse.
- 4 Selle seaduse artiklis 8 on ette nähtud, et kõik sellesse registrisse kantud geoloogid moodustavad liidu ja valivad CNG.
- 5 Kõnealuse seaduse artiklis 9 on sätestatud:

„[CNG] täidab lisaks muudes normides talle pandud kohustustele järgmisi ülesandeid:

- a) vastutab kutsetegevusega vahetult seotud ja muude kutsetegevust puudutavate õigusnormide järgimise eest;
- b) peab kutseala esindajate registrit ja erinimekirja ning teeb nendesse kandeid ja kustutab neid;
- c) teostab kutsenimetuse kasutamise üle järelevalvet ja võtab meetmeid väärkasutuse lõpetamiseks;
- d) teeb distsiplinaarotsuseid;
- e) nõuab vajadusel sisse tasusid;
- f) haldab riiklikule liidule kuuluvat vara ja koostab igal aastal eelarveprojekti ja majandusaasta aruande;
- g) kinnitab registrisse ja erinimekirja kantud isikutele aastase liikmemaksu, registrisse ja erinimekirja kandmise registreerimistasu ning tõestatud ärakirjade ja tasude sissenõudmist puudutavate arvamuse väljastamise eest võetava tasu suuruse nii aegsalt, et tema tegevusega seotud vahetuid kulusid oleks võimalik katta otsusega, mille kiidab heaks justiitsminister.”

- 6 25. juuli 1966. aasta seaduse nr 616 – mis sisaldab 3. veebruari 1963. aasta geoloogi kutse ja kutseala kaitse seaduse nr 112 rakendussätteid (legge n 616 – Norme integrative per l'applicazione della L. 3 febbraio 1963, nr 112, contenente norme per la tutela del titolo e della professione di geologo) (*GURI* nr 201, 13.8.1966) – artikli 14 lõike 1 kohaselt:

„Registrisse või erinimekirja kantud isikule, kes rikub kutseala au ja väärrikuse nõudeid, võidakse teo raskusest olenevalt määrata üks järgmistest distsiplinaarkaristustest:

- 1) hoiatus;
- 2) kutsetegevuse peatamine kuni üheks aastaks;
- 3) registrist või erinimekirjast kustutamine.

[...]”

- 7 4. juuli 2006. aasta dekreetseaduse nr 223, mis puudutab kiireloomulisi sätteid majanduslikuks ja sotsiaalseks ergutamiseks, riiklike kulude piiramiseks ja ratsionaliseerimiseks, sekkumiseks tulude valdkonnas ja võitlemiseks maksustamise vältimisega (decreto-legge n. 223 – Disposizioni urgenti per il rilancio economico e sociale, per il contenimento e la razionalizzazione della spesa pubblica, nonché interventi in materia di entrate e di contrasto all'evasione fiscale) (*GURI* nr 153, 4.7.2006), mis muudeti pärast muudatusi seaduseks 4. augusti 2006. aasta seadusega nr 248 (edaspidi „dekreetseadus nr 223/2006”), näeb artiklis 2 ette:

„1. Vastavalt ühenduse vaba konkurentsi põhimõttele ning isikute ja teenuste vaba liikumise põhimõttele ning selleks, et tagada teenuse saajatele tegelik valikuvõimalus oma õiguste teostamisel ja turul pakutavate teenuste võrdlemise võimalus, tunnistatakse alates käesoleva dekreetseaduse jõustumisest kehtetuks õigusnormid, mis sätestavad vabakutselise ja intellektuaalse tegevuse osas:

- a) kohustuslikud kindlasummalised või minimaalsed tariifid või keelu määrata kindlaks tasu sõltuvalt taotletava eesmärgi saavutamisest;

[...]

3. Eetikakoodeksi ja kollektiivlepingu sätted ning eneseregulatsiooni koodeks, mis sisaldavad lõikes 1 nimetatud eeskirju, kohandatakse (sealhulgas kutseteenuste kvaliteeti tagavate meetmete vastuvõtmise läbi) hiljemalt 1. jaanuariks 2007. Kohandamata jätmise korral on lõikega 1 vastuolus olevad sätted nimetatud kuupäevast igal juhul tühised.”

- 8 Vastavalt intellektuaalsete erialade esindajaid puudutavale tsiviilseadustiku artiklile 2233:

„Tasud, milles pooled ei ole eraldi kokku leppinud ja mida ei ole võimalik kindlaks määrata vastavalt tariifile või tavale, määrab kindlaks kohus pärast nõupidamist vastava kutseühendusega.

Igal juhul peab tasu summa vastama töö mahule ning kutseala väärrikusele.

[...]”

- 9 Itaalias geoloogi kutsealal tegutsemist puudutavates eetikakoodeksi artiklites 17–19, mille kiitis CNG heaks 19. detsembril 2006 ja mida on viimati muudetud 24. märtsil 2010 (edaspidi „eetikakoodeks”), on sätestatud:

„Artikkel 17 – Tasu arvestamise parameetrid

Kutsetegevuse raames osutatud teenuse eest makstava tasu kindlaksmääramisel on geoloog kohustatud järgima dekreetseaduses nr 223/2006 sätestatud reegleid, tsiviilseadustiku artikli 2233 teises lõigus sätestatud adekvaatsuse põhimõtet, ning igal juhul ka kutsetegevusala reguleerivate kõigi kehtivate seaduste sätteid. 18. novembri 1971. aasta ministri otsusega, mida on hiljem muudetud, heaks kiidetud kutsetegevuse tariifid ja 4. aprilli 2001. aasta ministri otsusega heaks kiidetud avalike teenuste tasud on geoloogidele kohaldatavas osas käsitatavad õiguspäraste ja objektiivsete tehnilis-professionaalsete elementidena, mida tuleb arvesse võtta poolte vahel kokku lepitava tasu üle läbirääkimistel, selle kindlaksmääramisel ja määratlemisel.

Artikkel 18 – Tasu kindlaksmääramine

Kehtivaid õigusnorme arvestades on geoloog, kes tegeleb kutsealal erinevates vormides – kui füüsiline isik või äriühingu või ühenduse kaudu – alati kohustatud tagama, et tema tasu on vastavuses töö mahu ja keerukusega, kutseala väarikuse ning nõutavate tehniliste teadmistega.

Geoloogiaühing teostab järelevalvet [nende nõuete] täitmise üle, arvestades konkurentsivõime põhimõtet.

Artikkel 19 – Riigihankemenetlus

Riigihankemenetlustes peab geoloog juhul, kui ametiasutus ei lähtu õiguspäraselt tasu parameetrina kutsetegevuse tariifide määradest, igal juhul tagama, et tema pakkumine vastab töö mahule ja keerukusele, kutsetegevuse väarikusele ning nõutavatele tehnilistele teadmistele ja pühendumusele.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 Autorità leidis 23. juuni 2010. aasta otsuses, mis tugines kontrolli tulemustele (edaspidi „Autorità otsus”), et riiklik geoloogide liit on rikkunud ELTL artiklit 101, kui ta nõudis oma liikmetelt, et need ühtlustaksid oma majandusliku käitumise kutsealal kehtivat tariifi kasutades. Eelkõige leidis Autorità, et eetikakoodeks on ettevõtjate ühenduse otsus, mis piirab ELTL artiklit 101 rikkudes konkurentsi.
- 11 Autorità sõnul nõuab kutsealal kehtiva tariifi kvalifitseerimine selle koodeksi artikli 17 alusel tasu kindlaksmääramise õiguspärase mõõdupuuna, et geoloogid määraksid enda tasu kooskõlas selle tariifiga. Artiklis 17 toodud formaalne viide dekreetseadusele nr 223/2006, mis tühistab kindlasummalised ja minimaalsed tariifid, ei anna geoloogidele võimalust määrata enda kutsetasu vastavalt poolte vabale kokkuleppele.
- 12 Lisaks on eetikakoodeksi artiklites 18 ja 19 ette nähtud kohustus määrata enda tasu kindlaks vastavalt üldistele nõuetele, nagu kutseala au ja väarikus, ning kui puuduvad kriteeriumid, mis annaksid aluse kasutada eraldi soovitusi kutseteenuse osutamise tasu kindlaksmääramisel, annab samuti aluse pidada kutsealal kehtivat tariifi kohustuslikuks, mis takistab seega sõltumatut käitumist turul. Seda seisukohta toetab ka asjaolu, et sama koodeksi artikkel 17 viitab tsiviilseadustiku artiklile 2233, mis viitab omakorda kutseala väarikusele.
- 13 CNG vaidlustas Autorità otsuse Tribunale amministrativo regionale per il Lazio.
- 14 Nimetatud kohus jättis 25. veebruari 2011. aasta otsusega CNG kaebuse rahuldamata. Eelkõige jagas kohus Autorità seisukohta, mille kohaselt nõuab kutsealal kehtiva tariifi kvalifitseerimine tasu kindlaksmääramise õiguspärase mõõdupuuna, et geoloogid kasutaksid seda tariifi, millega kaasneb konkurentsi piiramine. Samas leidis nimetatud kohus, et Autorità ei ole esitanud piisavaid tõendeid kinnitamaks seisukohta, et viitamine kutseala väarikusele kui ühele tegurile, millega tuleb arvestada geoloogide tasu kindlaksmääramisel, näitab, et kutsealal kehtiv tariif on kohustuslik. Ta leidis siiski, et sellest veast ei piisa Autorità otsuse tühistamiseks.

- 15 CNG esitas selle Tribunale amministrativo regionale per il Lazio otsuse peale kaebuse Consiglio di Statole. Autorità esitas selle kohtuotsuse peale samuti kaebuse osas, milles kohtuotsuses leiti, et Autorità otsuse põhjendus oli osaliselt ekslik.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimunud menetluses tegi CNG ettepaneku esitada Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust siseriiklike normide kooskõla kohta liidu konkurentsioigusega, seda nii õigusnormide kui ka eetikakoodeksis sisalduvate normide osas.
- 17 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et enamuse CNG esitatud küsimustest on põhimõtteliselt põhikohtuasja lahendamiseks asjakohased, leiab ta siiski, et need küsimused on sõnastatud ebatäpselt. Ka leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et osa nendest küsimustest on põhikohtuasja lahendamisel ilmselgelt asjakohatud, eelkõige need küsimused, mis viitavad nõukogu 25. juuli 1985. aasta määrusele (EMÜ) nr 2137/85 Euroopa majandushuvigrupi kohta (EÜT L 199, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 83).
- 18 Seega esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule küsimused ELTL artikli 267 kolmanda lõigu ulatuse kohta oma pädevuse osas ühe põhikohtuasja menetluse poole esitatud küsimuste hulgast valiku tegemisel ja nende küsimuste ümbersõnastamisel ning enda võimaliku kohustuse kohta teha selline valik ja sõnastada küsimused ümber.
- 19 Liidu konkurentsioigust puudutavate küsimuste osas sõnastab eelotsusetaotluse esitanud kohus CNG esitatud küsimused ümber.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Consiglio di Stato menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„I.

1. Kas ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga, mis puudutab kõrgeima astme kohtu kohustust esitada eelotsusetaotlusega ühenduse õiguse tõlgendamise küsimus, mille tõstatas kohtuasja pool, on vastuolus niisugused siseriiklikud menetlusnormid, millega nähakse ette niisugused aegumistähtajad menetluses nagu hagi või kaebuse esitamise tähtajad, väidete konkreetsus, keeld muuta nõuet kohtuasja jooksul ja kohtunikule kehtestatud keeld muuta poole nõuet?
2. Kas ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga, mis puudutab kõrgeima astme kohtu kohustust esitada eelotsusetaotlusega ühenduse õiguse tõlgendamise küsimus, mille tõstatas kohtuasja pool, on vastuolus siseriikliku kohtu selekteerimisõigusega, see tähendab õigust otsustada, kas küsimus on asjakohane, ja hinnata, kas ühenduse õigusnorm on selge?
3. Kas ELTL artikli 267 kolmas lõik tõlgendatuna nii, et sellega kehtestatakse kõrgeima astme kohtule tingimusteta kohustus esitada eelotsusetaotlusega ühenduse õiguse tõlgendamise küsimus, mille tõstatas kohtuasja pool, on kooskõlas menetluse kestuse mõistlikkuse põhimõttega, mis on samuti ühenduse õiguses sätestatud?
4. Kas niisugustel faktilistel ja õiguslikel asjaoludel kujutab ELTL artikli 267 kolmanda lõigu rikkumine siseriikliku kohtu poolt endast „ilmselget ühenduse õiguse rikkumist” ning kas see mõiste võib olla teistsuguse ulatuse ja kohaldamisalaga, kui riigi vastu esitatakse erikaebus 13. aprilli 1988. aasta seaduse nr 117 alusel, mis puudutab õigusemõistmise käigus tekitatud kahju hüvitamist [...]?

II. Juhul, kui Euroopa Kohus [...] „ei sõelu argumente tiheda sõelaga” [...], mis keelaks kaebuse põhjenduste üksikasjalikkuse nõuet puudutavate siseriiklike menetlusnormide kohaldamise, tuleb Euroopa [...] Kohtule esitada eelotsusetaotlus täpselt selles sõnastuses, milles apellant selle [põhikohtuasjas] esitas:

„1. „[...] Euroopa [...] Kohtult palutakse eelotsust eelotsusetaotluse alusel, mis puudutab ELTL artikli 101 [...] tõlgendamist seoses geoloogide kutsetegevust reguleerivate õigusnormide ja eetikareeglitega ning [CNG] ülesannete ja tegevuskorraldust puudutavate õigusnormidega, millele tagapool viidatakse, et vastata küsimusele, kas neid võib pidada kooskõlas olevaks konkurentsi puudutavate liidu õigusnormidega (see tähendab ELTL artikliga 101). [...]

[seaduse nr 112/1963 artikkel 9]

[25. juuli 1966. aasta seaduse nr 616, mis sisaldab 3. veebruari 1963. aasta geoloogi kutse ja kutseala kaitse seaduse nr 112 rakendussätteid, artikli 14 lõige 1 ja artikkel 17]

[eetikakoodeksi artiklid 6 ja 7]

[eetikakoodeksi artikkel 17]. Täpsemalt sellel teemal on Euroopa [...] Kohus asunud seisukohale, vastates küsimusele, kas ELTL artikliga 101 on vastuolus see, et dekreetseaduses nr 223/2006 on määratletud arvulis-kronoloogiline süsteem – ainus väljakujunenud ja seaduslik süsteem nii siseriiklikul kui ühenduse tasandil – on tervikuna kehtiv kohustuslik õigusnorm, et sellel ei ole kindlasti mingit mõju sellele, kas ja mis ulatuses õigusnormi tunnustatakse kohustuslikuna.

[eetikakoodeksi artiklid 18 ja 19]

Võttes arvesse, et:

- [...] määrusega [...] nr 2137/85, mille eesmärk on tema liikmete majandustegevuse toetamine või arendamine, mille põhjenduses 6 on sätestatud, et käesoleva määruse sätteid ei piira riigisiseste õigus- ja/või käitumisnormide kohaldamist, mis puudutavad äri- ja kutsetegevuse tingimusi;
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiivi 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, lk 22) põhjendus 43]
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, lk 36) põhjendus 115]

palutakse Euroopa [...] Kohtul lahendada küsimus, kas ELTL artikliga 101 on kooskõlas eespool viidatud sätteid, milles eristatakse õiguslikult ja organisatoorselt korralduselt kutsetegevusala ettevõtjaid ja äriühinguid ning kutsetegevusala konkurentsi ja ärikonkurentsi.

2. a) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm keelab ja/või keelustab kutseala esindaja – käesolevas asjas geoloogi – au ja väärikuse elemendi kasutamise tema teenuse eest makstava tasu kindlaksmääramisel?
- b) Kas ELTL artikli 101 või mõne muu liidu õigusnormi tähenduses on viitel kutseala au ja väärikuse elemendile kutsetegevusala konkurentsi piirav mõju?
- c) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm sätestab, et au ja väärikuse nõude kasutamist kutseala esindaja tasu elemendina tariifides, mille kohta on sõnaselgelt märgitud, et nende miinimummäärast saab erandeid teha – nimelt viidatakse

[eetikakoodeksi] artiklis 17 selgelt ja formaalselt seaduse sättele, milles lubatakse erandi tegemist (dekreetseadus nr 223/2006 [...]) – võib pidada reegliks, mis viib konkurentsi piiramiseni?

- d) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm keelab kutsetegevuse tariifi kasutamise – mis on geoloogide puhul sätestatud nende tegevust reguleerivate normiga, mis on heaks kiidetud justiitsministri ja tootmistegevuse ministri ühise otsusega, ning milles sätestatud miinimummäärast saab erandi teha vastavalt [...] eetikakoodeksi artiklile 17 [...] – ühe tehnilis-professionaalse elemendina tasu kindlaksmääramisel?
- e) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm keelab töö mahu ning au ja väärkuse nõude – nagu see on määratletud ka [eetikakoodeksi] artiklites 6 ja 7 – vastavuse kutseala esindaja teenuse eest makstavale tasule, nagu see on määratletud tsiviilseadustiku artikli 2233 [teises lõigus], mille kohaselt „peab iga juhul [kutseala esindaja] tasu suurus vastama töö mahule ja kutsetegevuse väärkusele”?
- f) Kas seetõttu võib tsiviilseadusliku artikli 2233 [teises lõigus] tehtud viidet pidada ELTL artikliga 101 kooskõlas olevaks ja järeldada, et sellel ei ole konkurentsi piiravat toimet?
- g) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm sätestab konkurentsiõiguse valdkonnas, et kutsetegevusala esindusorganit – käesolevas asjas geoloogide esindusorganit –, nii nagu seda reguleeritakse tema eesmärkide saavutamiseks kehtestatud liikmesriigi spetsiifiliste õigusnormidega, võrreldakse õiguslikult niisuguste ettevõtjate ja ettevõtjate ühendustega, kes moodustavad konkurentsivastaseid kartelle?
- h) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm lubab seda, et seaduse alusel kehtestatud kohustuslik liikmemaks – mis on võetud kasutusele kutsetegevusala esindusorgani tegevuse ja organisatsiooniliste eesmärkide täitmiseks – võrdsustatakse kaupade ja teenuste müügi tegevuse ja majandusliku tuluga, mis saadakse ettevõtjate ühenduste konkurentsivastase tegevusega?
- i) Kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm õigustab käesolevas asjas karistuse kohaldamist?
- j) kas ELTL artikkel 101 või mõni muu liidu õigusnorm õigustab seaduse alusel kohustusliku liikmemaksu kehtestamist, kui liikmemaksu vaadelda tuluna ja konkurentsivastase majandus-kaubandusliku tegevuse tulemusena?”

- III. 1. Teise võimalusena juhuks, kui Euroopa [...] Kohus peaks vastama ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tõlgendamise küsimustele nii, et siseriiklikud menetlusnormid ei avalda mõju ja siseriiklikul kohtul on abistamiskohustus, ning apellandi tõstatatud eelotsuse küsimusele nii, et poole küsimus on sõnastatud üldiselt, tuleb esitada eelotsuse küsimus, kas ühenduse konkurentsiõigus ja kutsealaid käsitlevad õigusnormid ning eelkõige ühenduse õigusnormid, millele apellant oma küsimuses viitab, takistavad kehtestada kutsealade eetikakoodekseid, milles tasu seatakse sõltuvusse kutseala aust ja väärkusest ning tehtud töö kvaliteedist ja hulgast, nii et tasude eest, mis jäävad alla minimaalsete tariifide (ja on seega konkurentsijõudude tulemusena kujunenud), karistatakse eetikanõuete rikkumise tõttu distsiplinaarkorras?
- 2. Teise võimalusena juhuks, kui Euroopa [...] Kohus peaks vastama ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tõlgendamise küsimustele nii, et siseriiklikud menetlusnormid ei avalda mõju ja siseriiklikul kohtul on abistamiskohustus, ning apellandi tõstatatud eelotsuse küsimusele nii, et poole küsimus on sõnastatud üldiselt, tuleb esitada eelotsuse küsimus, kas ühenduse konkurentsiõigust ja eelkõige korda, mille kohaselt on piiravad kokkulepped keelatud, võib

tõlgendada nii, et piiravat kokkulepet võivad endast kujutada kutseala ühingute kehtestatud eetikanõuded, kui need nõuded, milles on kutseala esindaja tasu kindlaksmääramise parameetritena nimetatud kutseala au ja väarikust ning tehtud töö kvaliteeti ja hulka, toovad kaasa selle, et minimaalsetest tariifidest ei tohi kõrvale kalduda, ning avaldavad selle kõrvalekaldumise võimaluse puudumise tõttu seega ka konkurentsi piiravat mõju?

3. Teise võimalusena juhuks, kui Euroopa [...] Kohus peaks vastama ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tõlgendamise küsimustele nii, et siseriiklikud menetlusnormid ei avalda mõju ja siseriiklikul kohtul on abistamiskohustus, ning apellandi tõstatatud eelotsuse küsimusele nii, et poole küsimus on sõnastatud üldiselt, tuleb esitada eelotsuse küsimus, kas juhul, kui siseriiklikus õiguses on kehtestatud ühenduse konkurentsieeskirjadest rangemad konkurentsi kaitsvad õigusnormid, milles on eelkõige sätestatud, et kutseala minimaalsetest tariifidest võib kõrvale kalduda, samal ajal kui näib, et ühenduse õiguses võimaldatakse veel teatavatel tingimustel keelata minimaalsetest tariifidest kõrvale kalduda – nii et kutseala ühingu käitumine, mis seisneb selles, et minimaalsetest tariifidest kohustatakse mitte kõrvale kalduma, kujutab endast siseriikliku õiguse kohaselt konkurentsi piiravat kokkulepet, samal ajal kui ühenduse õiguse kohaselt võivad need nõuded mitte olla konkurentsi piirav kokkulepe –, on tulemus, st see, kui teatavat käitumist peetakse siseriikliku regulatsiooni, aga mitte ühenduse regulatsiooni kohaselt konkurentsi piirava kokkuleppena karistatavaks, sest siseriiklikud konkurentsi käsitlevad õigusnormid on ühenduse konkurentsieeskirjadest rangemad, vastuolus ühenduse konkurentsiõiguse ja eelkõige ühenduse korraga, mille kohaselt on konkurentsi piiravad kokkulepped keelatud?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

ELTL artikli 267 kolmandat lõiku puudutavad küsimused

- 21 ELTL artikli 267 kolmandat lõiku puudutavate küsimuste abil soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt kindlaks määrata enda pädevuse ulatust ühe põhikohtuasja menetluse poole esitatud küsimuste hulgast valiku tegemisel ja nende küsimuste ümbersõnastamisel ning enda võimaliku kohustuse kohta teha selline valik ja sõnastada küsimused ümber.
- 22 Sellega seoses küsib ta Euroopa Kohtult eelkõige, kas selle sättega on vastuolus selliste siseriiklike normide kohaldamine, mille tulemusena ei saa siseriiklik kohus kasutada enda pädevust eelotsusetaotluse esitamiseks või peab selleks üle võtma poolte esitatud küsimused.
- 23 Lisaks, juhul kui ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega kehtestatakse kõrgeima astme kohtule tingimusteta kohustus esitada eelotsusetaotlusega liidu õiguse tõlgendamise küsimus, mille tõstatas üks kohtuvaidluse pool, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult liidu õiguses sätestatud menetluse kestuse mõistlikkuse põhimõtte võimaliku mõju kohta kõrgeima astme kohtu kohustustele vastavalt nimetatud sättele.
- 24 Ka esitab Consiglio di Stato ühe küsimuse selle kohta, millistel asjaoludel kujutab ELTL artikli 267 kolmandas lõigus ette nähtud eelotsusetaotluse esitamise kohustuse rikkumine endast ilmselget liidu õiguse rikkumist, mis on eelduseks liidu õiguse rikkumisest tulenevale riigi lepinguvälisele vastutusele.
- 25 Selles osas tuleb kõigepealt meenutada, et kui siseriikliku kohtu otsuse peale ei saa edasi kaevata, peab see kohus põhimõtteliselt saatma asja ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel Euroopa Kohtusse juhul, kui selles kohtus kerkib üles EL toimimise lepingu tõlgendamise küsimus (vt 4. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-337/95: Parfums Christian Dior, EKL 1997, lk I-6013, punkt 26).

- 26 ELTL artikli 267 teise ja kolmanda lõigu vahelisest seosest nähtub, et kolmandas lõigus nimetatud kohtutel on samasugune kaalutusõigus nagu kõikidel teistel siseriiklikel kohtutel selle üle otsustades, kas kohtuotsuse tegemiseks on vaja otsust liidu õiguse kohta. Järelikult ei pea need kohtud saatma eelotsusetaotlusena nende menetluses üles kerkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimust, kui see küsimus ei ole asjakohane, see tähendab juhul, kui vastus sellele küsimusele ei mõjuta mingil moel kohtuvaidluse lahendit (6. oktoobri 1982. aasta otsus kohtuasjas 283/81: Cilfit jt, EKL 1982, lk 3415, punkt 10).
- 27 Seevastu kui kohus leiab, et liidu õiguse kohaldamine on tema menetluses oleva kohtuvaidluse lahendamiseks vajalik, kohustab ELTL artikkel 267 teda põhimõtteliselt pöörduma Euroopa Kohtu poole kõikides üles kerkinud tõlgendamise küsimustes (vt eespool viidatud kohtuotsus Cilfit jt, punktid 11–20).
- 28 Euroopa Kohus on juba otsustanud, et liikmesriikides liidu õiguse ühetaolise tõlgendamise tagamiseks ELTL artikliga 267 kehtestatud kord näeb ette otsese koostöö Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vahel menetluses, mis ei sõltu poolte taotlustest (16. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-210/06: Cartesio, EKL 2008, lk I-9641, punkt 90, ja 21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-104/10: Kelly, EKL 2011, lk I-6813, punkt 62).
- 29 Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste kindlaksmääramine ja sõnastamine on siseriikliku kohtu pädevuses ning põhikohtuasja pooled ei saa muuta nende küsimuste sisu (vt 14. aprilli 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-42/10, C-45/10 ja C-57/10: Vlaamse Dierenartsenvereniging ja Janssens, EKL 2011, lk I-2975, punkt 43, ja 21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-316/10: Danske Svineproducenter, EKL 2011, lk I-13721, punkt 32).
- 30 Kuigi eelotsusetaotlust esitava kohtul on vabadus kutsuda tema menetluses oleva vaidluse pooli üles pakkuma välja sõnastusi, mida võiks kasutada eelotsuse küsimuste esitamiseks, on siiski üksnes tema ise see, kes peab tegema lõpliku otsuse nii nende küsimuste vormi kui ka sisu osas (eespool viidatud kohtuotsus Kelly, punkt 65).
- 31 Eeltoodust nähtub, et põhikohtuasja lahendamiseks vajalike liidu õiguse tõlgendamise eelotsuse küsimuste kindlaksmääramine ja sõnastamine on üksnes siseriikliku kohtu pädevuses.
- 32 Mis puudutab siseriiklike menetlusõiguse norme, millele viitas eelotsusetaotluse esitanud kohus ilma nende ulatust täpselt selgitamata, siis selles osas piisab igal juhul, kui meenutada, et need normid ei saa piirata sellise siseriikliku kohtu nagu eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevust ja kohustusi ELTL artikli 267 järgi (vt selle eespool viidatud kohtuotsus Cartesio, punktid 93, 94 ja 98).
- 33 Ka tuleb rõhutada, et siseriiklik kohus, kes on kutsunud oma pädevuse piires kohaldama liidu õigusnorme, on kohustatud tagama nende normide täieliku õigusemõju, jättes vajadusel omal algatusel kohaldamata mis tahes siseriikliku õigusnormi, eelkõige menetlusõiguse normi, mis on vastuolus liidu õigusega, ilma et ta peaks taotlema või ootama nende sätete eelnevat tühistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu (vt selle kohta 5. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-173/09: Elchinov, EKL 2010, lk I-8889, punkt 31).
- 34 Mis puudutab veel samuti eelotsusetaotluse esitanud kohtu esile toodud menetluse kestuse mõistlikkuse põhimõtte võimalikku mõju, siis selles osas tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus sõnastas selle küsimuse üksnes juhuks, kui ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et sellega kehtestatakse kõrgeima astme kohtule tingimusteta kohustus esitada eelotsusetaotlusega liidu õiguse tõlgendamise küsimus, mille tõstatas üks kohtuvaidluse pool. Neil asjaoludel ja käesoleva kohtuotsuse punktidest 25–33 tulenevat arvesse võttes ei ole vaja sellele küsimusele vastata.

- 35 Mis puudutab lõpuks ilmselget liidu õiguse rikkumist, mis on eelduseks liidu õiguse rikkumisest tulenevale riigi lepinguvälisele vastutusele, siis selles osas tuleb märkida, et see küsimus on põhikohtuasja seisukohalt ilmselgelt asjakohatu ja hüpoteetiline. Nimelt ei nähtu eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasi puudutaks sellist vastutust, isegi kui üks põhikohtuasja pooltest seda küsimust menetluse kestel mainis.
- 36 Eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb ELTL artikli 267 kolmandat lõiku puudutavatele küsimustele vastata, et üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses on kindlaks määrata ja sõnastada need eelotsuse küsimused liidu õiguse tõlgendamise kohta, mida ta peab asjakohasteks põhikohtuasja lahendamiseks. Seda pädevust piiravad siseriiklikud õigusnormid tuleb jätta kohaldamata.

Liidu konkurentsioigust puudutavad küsimused

- 37 Arvestades, et käesolevas asjas on eelotsusetaotluse esitanud kohus reaalselt juba ümber sõnastanud CNG esitatud küsimused, siis tuleb uurida neid küsimusi sellisel kujul.
- 38 Sisuliselt soovib nimetatud kohus teada, kas ELTL artikliga 101 on vastuolus, kui selline kutseühing nagu Itaalia riiklik geoloogide liit võtab vastu eetikanormid, mis näevad tasu kindlaksmääramisel ette lisaks teenuse osutamise kvaliteedile ja mahule ka kutseala väärrikuse kriteeriumi, mille tagajärjel võib tasu kindlaksmääramise korral allpool teatud taset, mis on võrreldav minimaaltasu kehtestamisega, kohaldada karistust nendest reeglitest mittekinnipidamise tõttu.
- 39 Ka küsib ta Euroopa Kohtult, kas siseriiklikus õiguses võib ette näha rangema konkurentsi kaitse kui liidu õigusnormides. Selles osas tuleb märkida, et selle küsimuse asjakohasus põhikohtuasja lahendamiseks ei nähtu eelotsusetaotlusest. Nimelt ei sisalda eelotsusetaotlus elemente, mis võimaldaksid tuvastada selle küsimuse tarvilikkust põhikohtuasja lahendamiseks. Kuid selline selgitus võib osutada vajalikuks, kui arvestada, et Euroopa Kohtule saadetud toimikust nähtub, et asjaomane kohtuvaidlus puudutab Autorità otsuse seaduslikkust, mille viimane oli langetanud ELTL artikli 101 alusel ja mitte siseriiklike konkurentsi piiravaid kokkuleppeid puudutavate normide alusel. Järelikult tuleb see küsimus tunnistada vastuvõetamatuks.
- 40 Sama kehtib määruse nr 2137/85 ning direktiivide 2005/36 ja 2006/123 tõlgendamist puudutavate küsimuste suhtes.
- 41 Käesoleva kohtuotsuse punktis 38 toodud küsimuse osas tuleb uurida, millal tuleb sellist kutseühingut nagu Itaalia riiklik geoloogide liit pidada ettevõtjate ühenduseks ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, kui see ühing võtab vastu selliseid norme, nagu need on ette nähtud eetikakoodeksis.
- 42 Selle uurimise raames tuleb kontrollida, kas juhul, kui kutseühing võtab vastu selliseid norme nagu põhikohtuasjas, tuleb teda pidada ettevõtjate ühenduseks või vastupidi, avaliku võimu kandjaks, kuna tema tegevus on seotud avaliku võimu teostamisega (vt 19. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-309/99: Wouters jt, EKL 2001, lk I-1577, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Mis puudutab CNG tegevuse iseloomu, siis seaduse nr 112/1963 artiklitest 8 ja 9 nähtub, et kõik selles sättes ette nähtud registreeritud geoloogid moodustavad liidu ja valivad CNG ning viimane vastutab kutsetegevusega vahetult seotud ja muude kutsetegevust puudutavate õigusnormide järgimise eest ning teeb distsiplinaarotsuseid.
- 44 Kuid tuleb märkida, et sellise õigusakti nagu eetikakoodeksi vastuvõtmisel ei täida selline kutseühing nagu riiklik geoloogide liit solidaarsuspõhimõttel rajanevat sotsiaalset ülesannet ega teosta ka avalikule võimule omast pädevust. Kutseühing on pigem kutseala reguleeriv organisatsioon, mille tegevus kujutab endast ka majandustegevust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Wouters jt, punkt 58).

- 45 Nendest kaalutlustest lähtuvalt tuleb järelikult nentida, et selline kutseühing nagu riiklik geoloogide liit tegutseb selliste eetikanormide väljatöötamisel, nagu nendega on tegemist põhikohtuasjas, ettevõtjate ühendusena ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses.
- 46 Mis puudutab küsimust, kas põhikohtuasjas vaidlusalused eetikanormid kujutavad endast otsust ELTL artikli 101 järgi, siis selles osas tuleb meenutada, et isegi hinnasoovitus, ükskõik milline ei oleks ka selle õiguslik seisund, võib pidada selliseks otsuseks (27. jaanuari 1987. aasta otsus kohtuasjas 45/85: *Verband der Sachversicherer vs. komisjon*, EKL 1987, lk 405, punkt 32).
- 47 Kuna käesolevas asjas on eetikakoodeks geoloogidele kohustuslik ja samuti on võimalik määrata neile karistusi selle koodeksi eiramise tõttu, siis tuleb koodeksis sisalduvaid norme käsitada otsusena ELTL artikli 101 järgi.
- 48 Selleks et liidu konkurentsieeskirju saaks kohaldada keelatud kokkuleppe või turgu valitseva seisundi kuritarvitamise suhtes, peavad need mõjutama liikmesriikidevahelist kaubandust (vt 13. juuli 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-295/04-C-298/04: *Manfredi jt*, EKL 2006, lk I-6619, punkt 40).
- 49 Liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamiseks peab otsusest, kokkuleppest või tegevusest kõigi objektiivsete faktiliste või õiguslike asjaolude põhjal olema piisavalt suure tõenäosusega võimalik järeldada, et see otsus, kokkulepe või tegevus mõjutab või võib mõjutada otseselt või kaudselt liikmesriikidevahelist kaubandust ja seda viisil, mis annab alust arvata, et see võib takistada liikmesriikidevahelise ühisturu loomist (vt eespool viidatud kohtuotsus *Manfredi jt*, punkt 42).
- 50 Liikmesriigi kogu territooriumi hõlmava kokkuleppe olemus on siseriiklike turgude lõhestatusele kaasaaitav, takistades aluslepingu eesmärgiks olevat turgude omavahelist põimumist (vt 18. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-35/96: *komisjon vs. Itaalia*, EKL 1998, lk I-3851, punkt 48, ja eespool viidatud kohtuotsus *Manfredi jt*, punkt 45).
- 51 Selline võib olla põhikohtuasjas vaidlusaluse ettevõtjate ühenduse otsuse toime, kuna Itaalia õiguse kohaselt on kogu Itaalia Vabariigi territooriumil geoloogidele kutseliitu kuulumine kohustuslik, mis näitab, et nad alluvad eetikanormidele ja nende suhtes saab nimetatud normide eiramise korral kohaldada distsiplinaarvastutust.
- 52 Eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb tõdeda, et eetikanormid, mis kasutavad kutsealal tegutseja tasu kindlaksmääramisel kriteeriumina kutseala väarikust ning teenuse kvaliteeti ja mahtu, võivad piirata konkurentsi siseturu piires.
- 53 Ent tuleb märkida, et igasugune ettevõtjate ühenduse otsus, mis piirab selle poolte või ühe poole tegevusvabadust, ei kuulu tingimata ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla. Nimelt tuleb selle sätte konkreetses asjas kohaldamiseks esmalt võtta arvesse seda üldist tausta, milles vaidlusalune ettevõtjate ühenduse otsus vastu võeti ja milles selle toime avaldub, ning eelkõige selle otsuse eesmärgi, milleks on käesolevas asjas asjaomaste teenuste lõpptarbijatele vajalike tagatiste andmine. Seejärel tuleb uurida, kas sellest tulenev konkurentsi piirav mõju on seotud nimetatud eesmärkide saavutamise (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus *Wouters jt*, punkt 97).
- 54 Sellega seoses tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas vaidlusaluste normidega seatud piirangud piirduvad sellega, mis on vajalik õiguspäraste eesmärkide täitmise tagamiseks (vt selle kohta 18. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-519/04 P: *Meca-Medina ja Majcen vs. komisjon*, EKL 2006, lk I-6991, punkt 47).

- 55 Euroopa Kohtule saadetud toimiku põhjal ei ole kohtul võimalik hinnata, kas kutseala väärkuse kriteeriumi saab pidada vajalikuks sellise õiguspärase eesmärgi täitmiseks, mis on seotud geoloogide teenuste lõpptarbijatele antud tagatistega, eelkõige kui see kriteerium lisandub teistele tasu kindlaksmääramise kriteeriumidele, mis on omakorda tihedalt seotud geoloogide töö kvaliteediga, nagu näiteks töö maht ja keerukus, tehnilised teadmised ja pühendumus.
- 56 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama – võttes arvesse üldist tausta, milles eetikakoodeksi toime avaldub, sealhulgas siseriiklikku õiguslikku raamistikku ning riikliku geoloogide liidu praktikat selle koodeksi kohaldamisel –, kas on piiratud konkurentsi siseturu piires. Nimetatud kohus peab kogu tema käsutuses olevat teavet arvestades samuti kontrollima, kas selle koodeksi norme, kuivõrd nendes kasutatakse kutseala väärkuse kriteeriumi, võib pidada vajalikuks tarbijatele antud tagatistega seotud õiguspärase eesmärgi täitmiseks.
- 57 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb liidu konkurentsiõigust puudutavatele küsimustele vastata, et sellised normid, nagu need on ette nähtud eetikakoodeksis ja mis näevad geoloogide tasu kindlaksmääramisel lisaks teenuse osutamise kvaliteedile ja mahule ette ka kutseala väärkuse kriteeriumi, kujutavad endast ettevõtjate ühenduse otsust ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, mis võib piirata konkurentsi siseturu piires. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama – võttes arvesse üldist tausta, milles eetikakoodeksi toime avaldub, sealhulgas siseriiklikku õiguslikku raamistikku ning riikliku geoloogide liidu praktikat selle koodeksi kohaldamisel –, kas sellega on tegemist käesolevas asjas. Nimetatud kohus peab kogu tema käsutuses olevat asjakohast teavet arvestades samuti kontrollima, kas selle koodeksi norme, kuivõrd nendes kasutatakse kutseala väärkuse kriteeriumi, võib pidada vajalikuks geoloogide teenuste lõpptarbijatele antud tagatistega seotud õiguspärase eesmärgi täitmiseks.

Kohtukulud

- 58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses on kindlaks määrata ja sõnastada need eelotsuse küsimused liidu õiguse tõlgendamise kohta, mida ta peab asjakohasteks põhikohtuasja lahendamiseks. Seda pädevust piiravad siseriiklikud õigusnormid tuleb jätta kohaldamata.
2. Sellised normid, nagu need on ette nähtud Itaalias geoloogi kutsealal tegutsemist puudutavas eetikakoodeksis, mille kiitis Consiglio nazionale dei geologi heaks 19. detsembril 2006 ja mida on viimati muudetud 24. märtsil 2010 ning mis näevad geoloogide tasu kindlaksmääramisel lisaks teenuse osutamise kvaliteedile ja mahule ette ka kutseala väärkuse kriteeriumi, kujutavad endast ettevõtjate ühenduse otsust ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, mis võib piirata konkurentsi siseturu piires. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama – võttes arvesse üldist tausta, milles eetikakoodeksi toime avaldub, sealhulgas siseriiklikku õiguslikku raamistikku ning riikliku geoloogide liidu praktikat selle koodeksi kohaldamisel –, kas sellega on tegemist käesolevas asjas. Nimetatud kohus peab kogu tema käsutuses olevat asjakohast teavet arvestades samuti kontrollima, kas selle koodeksi norme, kuivõrd nendes kasutatakse kutseala väärkuse kriteeriumi, võib pidada vajalikuks geoloogide teenuste lõpptarbijatele antud tagatistega seotud õiguspärase eesmärgi täitmiseks.

Allkirjad